
Культурні подібності та відмінності як чинники економічної співпраці України з країнами Європейського Союзу

Анатолій Задоя

Кафедра глобальної економіки, Університет імені Альфреда Нобеля, Дніпро, Україна
ORCID 0000-0003-4620-6920

Валерій Фоменко

Кафедра глобальної економіки, Університет імені Альфреда Нобеля, Дніпро, Україна
ORCID 0009-0008-4786-3184

Для цитування цієї статті:

Задоя Анатолій, Фоменко Валерій. Культурні подібності та відмінності як чинники економічної співпраці України з країнами Європейського Союзу. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. Vol. 3, No. 1, 2024, pp. 1-14. doi: 10.46299/j.isjmef.20240301.01.

Надійшла до редакції: 24 грудня 2023 р.; **Схвалено:** 27 січня 2024 р.;

Опубліковано: 01 лютого 2024 р.

Анотація: Стаття присвячена дослідженню культурного підґрунтя економічного співробітництва України та країн Європейського Союзу. Культурне підґрунтя є важливим фактором, який впливає на успіх міжнародного економічного співробітництва між країнами. Воно включає в себе такі аспекти, як мова, релігія, історія, соціальні норми та цінності. Актуальність такого дослідження зростає у зв'язку з прискореним просуванням нашої країни до повноцінного членства у ЄС. Україна та Європейський Союз мають багато культурних подібностей: спільну історію, культуру та цінності. Україна є частиною християнського світу, а більшість населення Європейського Союзу також є християнами. Обидві країни мають схожі соціальні норми та цінності, такі як важливість освіти, сім'ї та праці. Незважаючи на культурні подібності, між Україною та Європейським Союзом також існують деякі культурні відмінності. В Україні більш поширений авторитарний стиль управління, тоді як для Європейського Союзу властивий демократичний. В Україні також більш цінується працьовитість і відданість роботі, тоді як в Європейському Союзі – баланс між роботою і особистим життям. Результати проведеного дослідження вказують на те, що схожість за культурними вимірами впливає на міжнародне економічне співробітництво. У запропонованому дослідженні була використана модель ABC для того, щоб розподілити країни за обсягами торговельних відносин з Україною, а також модель Гофстеде для того, щоб мати кількісні показники за 6 культурними вимірами. Однак, слід зазначити, що дослідження було проведено на прикладі Європейського Союзу, який налічує 27 країн, тому результати можуть відрізнятися, якщо брати до уваги окрему країну. Також, не рекомендується зневажати іншими чинниками, які є каталізаторами або перешкодами для міжнародного економічного співробітництва.

Ключові слова: міжнародна торгівля, культурне підґрунтя, ABC-аналіз, модель Гофстеде, культурні виміри.

---

1. Вступ

Україна впевнено просувається на шляху до Європейського Союзу. Прийняття рішення про початок переговорів про вступ до ЄС є свідченням успішного виконання «домашніх завдань» щодо реформування української економіки та законодавства. Однак успіх міжнародного економічного співробітництва визначається не лише економічними факторами, але й культурними, політичними та соціальними чинниками. Особливої уваги заслуговують культурні відмінності, які, з одного боку, можуть бути бар'єрами для встановлення ефективної економічної взаємодії між країнами, а з іншого – давати синергетичний ефект у цій взаємодії.

Теорія культурних вимірів припускає, що культурні відмінності можуть впливати на економічну співпрацю між країнами. Теорія була розроблена культурним психологом Гертом Гофстеде [1]. Ця теорія припускає, що різні культури мають унікальні стилі спілкування, цінності та норми, які можуть впливати на те, як взаємодіють окремі особи та групи. Розуміючи ці культурні виміри, політики і практики можуть розробити комунікаційні стратегії, які будуть більш ефективними для досягнення співпраці та взаємодії між різними культурами.

Досвід останніх років показує, що значення позаекономічних факторів (до яких і відносяться культурні подібності та відмінності) у побудові ефективної співпраці зростає. Це проявляється як на макроекономічному рівні, так і на мікро- та нанорівнях. Зокрема, можна спостерігати, як встановлюються певні союзи ісламських країн. Або як з'являються об'єднання країн на підставі спільної державної мови (наприклад, Співдружність португаломовних країн). Загальновизнаною є стратегія транснаціональних компаній, яка обов'язково враховує культурні особливості країни, на ринки якої вони намагаються проникнути.

Оскільки перемовини між Україною та ЄС мають розпочатися уже у 2024 р., то актуальність аналізу культурного підґрунтя міжнародної економічної співпраці зростає. Важливо не тільки на теоретичному рівні описати зв'язок культурних подібностей та відмінностей з ефективністю міжнародної співпраці, але з розробити комплекс практичних заходів, які б дозволяли максимально використовувати синергетичний потенціал відмінностей та мінімізувати їх потенційний негативний вплив.

2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом нашого дослідження є культурні подібності та відмінності України та країн ЄС, а також оцінка їх впливу на економічне співробітництва. Предметом дослідження є співставлення класифікації країн ЄС за обсягами зовнішньої торгівлі з Україною та їх показниками за моделлю Гофстеде.

3. Мета та задачі дослідження

Мета роботи полягає у з'ясуванні ступені залежності тісноти економічної співпраці між Україною та країнами ЄС у залежності від подібності їх культурних характеристик та обґрунтування пропозицій щодо мінімізації деструктивного впливу культурних відмінностей на міжнародне економічне співробітництво.

Для досягнення цієї мети вирішувалися наступні задачі:

- виявити спільні риси та відмінності культур європейських країн та України;
- оцінити основні ризики у міжнародній економічній співпраці, які пов'язані з культурними відмінностями;
- провести АВС-аналіз зовнішньої торгівлі України та відповідним чином згрупувати країн ЄС;

- виявити кількісний зв'язок між показниками культурної близькості та тіснотою торговельних зв'язків України з країнами ЄС;
- запропонувати стратегії, які можуть бути використані для управління цими відмінностями з метою побудови ефективної співпраці.

4. Аналіз літератури

Культурне підґрунтя часом відіграє вирішальну роль у формуванні міжнародних економічних відносин. Крос-культурний аналіз, економічна антропологія, культурологія та соціологія є важливими теоретичними підходами до дослідження культурного підґрунтя міжнародного економічного співробітництва. Вони дозволяють виявити, як культурні відмінності та особливості впливають на різні аспекти міжнародної економічної діяльності. Зокрема, за допомогою *крос-культурного аналізу* можна виявити, як культурні відмінності впливають на такі аспекти міжнародного економічного співробітництва, як:

- **Управління.** Наприклад, дослідження Гофстеде показали, що культури з високим рівнем індивідуалізму, як у США, мають тенденцію до більш прямої та конкурентної бізнес-моделі, у той час як у країнах з високим колективізмом, як Японія, більш поширена модель групової роботи та консенсусу [1].

- **Комунікація.** Дослідження М. Бредбері показали, що представники культур з високим рівнем конфліктної ухильності, як у Японії, більш схильні уникати відкритого вираження конфлікту, у той час як представники культур з низьким рівнем конфліктної ухильності, як у США, більш схильні до прямої та відкритої комунікації [2].

- **Зовнішньоекономічна діяльність.** М. Вайншенко стверджує, що країни з високим рівнем орієнтації на довгострокову перспективу, як Китай, більш схильні до довгострокових інвестицій, в той час як країни з високим рівнем орієнтації на короткострокову перспективу, як США, більш схильні до короткострокових інвестицій [3].

Економічна антропологія є іншим підходом до дослідження культурного підґрунтя міжнародного економічного співробітництва. Вона передбачає вивчення того, як культурні особливості формують економічну поведінку людей.

За допомогою економічної антропології можна виявити такі культурні фактори, як:

- **Цінності.** Наприклад, дослідження Р. Бенедикта показали, що цінності, які підкреслюють важливість колективу, як у Китаї, можуть сприяти розвитку кооперативних форм економічної діяльності [4].

- **Норми.** М. Геллнер дослідив, що норми, які підкреслюють важливість економії, як у Японії, можуть сприяти розвитку заощадливості [5].

- **Традиції.** К. Фішер доводив, що традиції, які підкреслюють важливість землеробства, як у країнах Африки, можуть сприяти розвитку сільського господарства [6].

Разом з тим, не дивлячись на значну кількість фундаментальних досліджень, культурне підґрунтя міжнародної співпраці саме України з країнами Європейського Союзу не стало об'єктом спеціального аналізу. Відсутність такого дослідження у поєднанні з його зростаючою актуальністю і стало визначальним фактором змісту нашої роботи.

5. Методи досліджень

Для досягнення поставленої мети у роботі були використані наступні методи дослідження:

- порівняльний аналіз: при виявленні спільних та відмінних рис у культурі України та країн Європейського Союзу;
- АВС-аналіз: при виділенні груп країн за ознакою їх вагомості у експорті та імпорті України;
- модель Гофстеде: для оцінки культурних особливостей країн за різними параметрами.

Інформаційну базу дослідження склали роботи науковців, які є провідними фахівцями у цій галузі, статистичні дані щодо зовнішньої торгівлі України, які надають офіційні статистичні органи, та результати оцінки країн ЄС та України за методологію Гофстеде.

6. Результати досліджень

Наявність культурного підґрунтя у міжнародних економічних відносинах між країнами сприяє більш активному економічному співробітництву в різних сферах, в таких як: торгівля, інвестиційна діяльність, туризм, соціальна активність. У сфері торгівлі та інвестиційної діяльності спільна культура та культурні цінності сприяють підвищенню довіри між бізнес-спільнотами різних країн. Це може призвести до збільшення торгівлі та інвестицій між двома сторонами. У сфері туризму спільна культура та культурні пам'ятки сприяють розвитку туризму між країнами-партнерами. Це може призвести до збільшення доходів від туризму для обох сторін. У соціальній сфері спільна культура та культурні цінності сприяють розвитку співробітництва в галузі освіти, науки та самої культури. Це може призвести до підвищення рівня життя та людського розвитку в обох країнах.

Культурне підґрунтя між Україною та ЄС можна аналізувати через призму історичних, соціальних та економічних взаємин, які мають довгостроковий вплив на формування взаємно вигідних економічних зв'язків. Ураховуючи історичні аспекти, Україна має складні та багатогранні зв'язки з Європою, які тягнуться від часів Римської імперії до Австро-Угорщини, що сприяло формуванню спільних культурних цінностей та ідентичностей. Це, у свою чергу, відкриває широкі можливості для культурного співробітництва.

Україна має спільну історію та культурні зв'язки з деякими країнами Європейського Союзу, що сягають глибокої давнини. Мова йде про Польщу, Румунію, Словаччину та Угорщину, які були її сусідами протягом багатьох століть, що слугує важливою складовою побудови міцних економічних зв'язків.

Європейський Союз є головним торговельним партнером України. За результатами 2022 р. питома вага торгівлі товарами та послугами з ЄС склала 53,6% від загального обсягу торгівлі України (у 2021 р. – 39,1%) [7].

Серед найбільш важливих спільних культурних традицій України та Європейського Союзу можна відзначити наступні:

- **релігія.** Переважна більшість населення як України, так і Європи, – християни (католики або православні). Прискорення процесу зближення за цим параметром спостерігається після отримання Православною церквою України Томосу;

- **європейська спадщина в архітектурі, мистецтві та літературі.** Це стало результатом тривалого входження окремих частин України до складу тих чи інших європейських країн;

- **спільні цінності.** Україна висловлює свою відданість європейським цінностям, таким як демократія, права людини, свобода слова та правова держава. Ці цінності є основою співпраці між Україною та ЄС.

Основним документом, який засвідчує спільні цінності України та ЄС, є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка була підписана у 2014 р. У преамбулі Угоди зазначено, що сторони "затверджують свої спільні цінності, зокрема верховенство права, демократію, права людини та основні свободи, а також справедливість, соціальну солідарність та розвиток" [8].

Іншим важливим документом, який визначає спільні цінності України та ЄС, є Хартія фундаментальних прав Європейського Союзу. Хартія була прийнята у 2000 р. та набула чинності у повному обсязі 1 грудня 2009 р. і є частиною права ЄС [9]. У Хартії закріплені основні права людини, такі як право на життя, право на свободу та безпеку, право на справедливий суд, право на свободу вираження поглядів, право на освіту та інші. Україна взяла на себе зобов'язання запровадити у своєму законодавстві норми Хартії фундаментальних

прав Європейського Союзу. Це зобов'язання закріплено в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Крім Угоди про асоціацію та Хартії фундаментальних прав Європейського Союзу, спільні цінності України та ЄС також закріплені в інших міжнародних договорах, які були укладені між цими двома сторонами. До таких договорів належать, зокрема:

- Договір про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їхніми державами-членами, який був підписаний в 1994 р.;
- Рамкова угода про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Союзом, яка була підписана в 2002 р.;
- Угода про співробітництво між Україною та Європейським Союзом у галузі науки і технологій, яка була підписана в 2003 р.;
- Угода про співробітництво між Україною та Європейським Союзом у галузі культури, освіти та молоді, яка була підписана в 2005 р.

Крім спільних рис, Україна та Європейський Союз мають і ряд культурних відмінностей, які можуть впливати на міжнародне економічне співробітництво між двома сторонами. Однією з найпомітніших культурних відмінностей між Україною та Європейським Союзом є мовні відмінності. Україна є багатомовною країною, де найпоширенішою мовою є українська. У Європейському Союзі офіційною мовою є 24 мови. Це може ускладнювати комунікацію між бізнес-спільнотами України та Європейського Союзу, а також може призвести до виникнення мовних бар'єрів.

Ще однією культурною відмінністю між Україною та Європейським Союзом є релігійні відмінності. Україна є переважно православною країною, тоді як більшість країн Європейського Союзу є католицькими. Це може призвести до виникнення непорозумінь та конфліктів у сфері культури та освіти.

Україна та Європейський Союз мають різні історичні шляхи розвитку. Україна була частиною Російської імперії протягом більш ніж трьох століть, тоді як більшість країн Європейського Союзу були незалежними державами протягом більшої частини своєї історії. Ці історичні відмінності можуть призвести до непорозумінь та конфліктів у сфері політики та економіки.

Україна та Європейський Союз також мають різні соціальні структури. Україна є більш стратифікованим суспільством, ніж більшість країн Європейського Союзу. Це може призвести до виникнення непорозумінь у сфері бізнесу та управління.

Україна та Європейський Союз поділяють багато спільних цінностей, таких як свобода, демократія та права людини. Однак, існують і деякі відмінності в культурних цінностях. Наприклад, в Україні більш цінується колективізм, тоді як в Європейському Союзі більш цінується індивідуалізм.

Культурні відмінності можуть впливати на міжнародне економічне співробітництво між Україною та Європейським Союзом як позитивно, так і негативно. З одного боку, культурні відмінності можуть сприяти розвитку співробітництва, оскільки вони ведуть до виникнення нових ідей та інновацій. Наприклад, відмінності в культурних цінностях можуть призвести до створення нових продуктів і послуг, які будуть затребувані на обох ринках.

З іншого боку, культурні відмінності можуть ускладнювати співробітництво, оскільки вони призводять до виникнення непорозумінь та конфліктів. Наприклад, мовні бар'єри можуть ускладнювати комунікацію між бізнес-спільнотами України та Європейського Союзу, що може призвести до затримок у виконанні контрактів та інших проблем.

Серед основних ризиків, які зустрічаються у економічному співробітництві між Україною та країнами Європейського Союзу, можна виділити такі: різниця в стилях управління; різниця в цінностях праці; різниця в споживацьких уподобаннях.

В Україні більш поширений авторитарний стиль управління, тоді як в Європейському Союзі домінує демократичний. При авторитарному стилі керівник приймає рішення самостійно, а підлеглі повинні беззаперечно їх виконувати. У демократичному стилі керівник

консультується з підлеглими перед прийняттям рішень, а підлеглі мають більше свободи у прийнятті рішень.

Ця відмінність у стилях управління може призвести до непорозумінь між бізнес-спільнотами України та Європейського Союзу. Наприклад, український підприємець, який використовує авторитарний стиль управління, може бути здивований, коли його європейський партнер вимагатиме більшої участі виконавців у прийнятті рішень.

Розглядаючи різницю в цінностях праці, було виявлено, що в Україні більш цінується працьовитість і відданість роботі, тоді як у Європейському Союзі віддають перевагу балансу між роботою і особистим життям. В Україні люди часто працюють понаднормово і не беруть відпустки, якщо цього вимагає робота. У Європейському Союзі люди більш цінують свій час і свободу, і вони часто беруть відпустки, щоб відпочити і провести час з сім'єю та друзями.

Ця відмінність у цінностях праці може призвести до непорозумінь між українськими та європейськими співробітниками. Наприклад, український співробітник може бути здивований, коли його європейський колега запланує відпустку на кілька тижнів, або український підприємець буде вимагати від європейського співробітника працювати більше часу, ніж прописано у трудовому контракті.

Якщо казати про споживацькі уподобання, то в Україні більш популярні бюджетні товари і послуги, тоді як в Європейському Союзі більш популярні якісні товари і послуги. В Україні люди часто шукають товари і послуги за найнижчою ціною. У Європейському Союзі люди більш готові платити більше за якісні товари і послуги. Ця відмінність у споживацьких уподобаннях може призвести до проблем у сфері маркетингу та продажів. Наприклад, європейський підприємець, який продає дорогі товари, може мати труднощі з пошуком клієнтів в Україні.

Важливо розуміти ці культурні відмінності, щоб уникнути непорозумінь і конфліктів у процесі міжнародного економічного співробітництва між Україною та Європейським Союзом.

Дослідження культурних спільностей та відмінностей найчастіше ведеться на рівні побудови логічних схем та часткових прикладів. Разом з тим, виникає потреба кількісного визначення ступені близькості культур різних країн та їх впливу на активність зовнішньоекономічної співпраці цих країн. На наш погляд, цього можна досягти поєднавши для методи групування країн: АВС-аналіз та методологію Гофстеде.

АВС-аналіз досить часто використовується у дослідженні постачальників та споживачів торгових підприємств [10-12]. Є досвід застосування цього способу групування на основі продуктової структури зовнішньої торгівлі України [13]. Для цілей нашого аналізу проведемо групування країн ЄС за критерієм їх питомої ваги в українському експорті та імпорті.

У табл. 1 наведено дані про обсяги експорту товарів з України до 27 країн ЄС. Вона також містить розрахунок частки кожного члена ЄС та накопичену частку у загальному обсязі експорту українських товарів до ЄС. На основі цих даних країни ЄС розподілено на три групи за результатами АВС-аналізу:

- **Група А** (9 країн): Польща, Італія, Німеччина, Нідерланди, Іспанія, Угорщина, Румунія, Чехія, Словаччина. Ці країни є найбільшими імпортерами українських товарів. У 2022 р. до них було експортовано товарів на суму від 999,3 млн до 5,227,4 млн доларів США. Частка цих країн у загальному обсязі українського експорту до ЄС становила від 3,7 до 19,5 %.

- **Група В** (6 країн): Австрія, Франція, Болгарія, Бельгія, Литва, Португалія. Ці країни є середніми імпортерами українських товарів. У 2022 р. до них було експортовано товарів на суму від 341,2 млн до 915,2 млн доларів США. Частка цих країн у загальному обсязі українського експорту до ЄС становила від 1,3 до 3,4 %.

- **Група С** (12 країн): Латвія, Данія, Греція, Естонія, Фінляндія, Швеція, Ірландія, Словенія, Кіпр, Хорватія, Мальта, Люксембург. Ці країни є найменшими імпортерами українських товарів. У 2022 р. до них було експортовано товарів на суму від 15,7 млн до 288,6 млн доларів США. Частка цих країн у загальному обсязі українського експорту до ЄС становила від 0,1 до 1,1 %.

Загалом, експорт українських товарів до ЄС у 2022 р. становив 26,8 млрд доларів США. Найбільшими імпортерами українських товарів були Польща, Італія, Німеччина, Нідерланди та Іспанія.

Таблиця 1. Географічна структура експорт товарів з України до ЄС у 2022 р.

Країна	Експорт (тис. дол. США)	Частка в загальному обсязі експорту до ЄС, %	Накопичена частка в загальному обсязі експорту до ЄС, %	Група ABC
Польща	5 227 414,1	19,5	19,5	A
Італія	3 469 269,2	12,9	32,5	A
Німеччина	2 866 373,4	10,7	43,2	A
Нідерланди	2 262 530,2	8,4	51,6	A
Іспанія	1 677 241,7	6,3	57,9	A
Угорщина	1 622 073,1	6,1	63,9	A
Румунія	1 543 445,3	5,8	69,7	A
Чехія	1 414 558,4	5,3	75,0	A
Словаччина	999 275,1	3,7	78,7	A
Австрія	915 155,5	3,4	82,1	B
Франція	896 493,5	3,3	85,4	B
Болгарія	835 270,9	3,1	88,6	B
Бельгія	659 034,3	2,5	91,0	B
Литва	576 917,6	2,2	93,2	B
Португалія	341 202,1	1,3	94,5	B
Латвія	288 575, 1	1,1	95,5	C
Данія	285 816,4	1,1	96,6	C
Греція	212 785,1	0,8	97,4	C
Естонія	168 628,9	0,6	98,0	C
Фінляндія	110 813,2	0,4	98,4	C
Швеція	107 554,5	0,4	98,8	C
Ірландія	97 882,3	0,4	99,2	C
Словенія	75 524,5	0,3	99,5	C
Кіпр	47 441,0	0,2	99,7	C
Хорватія	45 742,3	0,2	99,8	C
Мальта	30 209,6	0,1	99,9	C
Люксембург	15 743,2	0,1	100	C
ЄС	26 792 969,3	100	--	-

Розраховано за: [14]

Результати ABC-аналізу показали, що 27 країн ЄС є важливими партнерами України в торгівлі. У 2022 р. третина країн ЄС (9 країн) була основними імпортерами українських товарів. Вони закупили товарів на суму 21,082 млн дол/ США, що становить 78,7 % від загального обсягу українського експорту до ЄС. Ще 22,2 % країн ЄС (6 країн) закупили товарів на суму 4,224 млн дол. США, що становить 15,8 % від загального обсягу українського експорту. Нарешті, 44,4 % країн ЄС (12 країн) закупили товарів на суму 1,487 млн дол. США, що становить 5,5 % від загального обсягу українського експорту.

Таким чином, 55,5 % країн ЄС (21 країна з груп А та В) закупили 94,5 % українських товарів, що експортовано до ЄС.

У табл. 2 наведено аналогічні дані про обсяги імпорту товарів з ЄС в Україну. На основі ABC-аналізу країни ЄС було розділено на три групи за питомою вагою імпорту товарів в Україну у 2022 р.:

- **Група А** (10 країн): Німеччина, Польща, Італія, Франція, Угорщина, Чехія, Литва, Нідерланди, Іспанія, Словаччина. Ці країни є найбільшими імпортерами товарів в Україну з ЄС. У 2022 р. з них було імпортовано товарів на суму від 923,2 млн до 6,284,4 млн доларів США. Частка цих країн у загальному обсязі імпорту товарів з ЄС становила від 3,2 до 21,7 %.

Таблиця 2. Географічна структура імпорту товарів з ЄС до України у 2022 р.

Країна	Імпорт (тис. дол. США)	Частка в загальному обсязі імпорту до ЄС, %	Накопичена частка в загальному обсязі імпорту до ЄС, %	Група ABC
Німеччина	6 284 374,9	21,7	21,7	А
Польща	4 962 500,1	17,1	38,8	А
Італія	2 675 493,0	9,2	48,1	А
Франція	1 764 887,6	6,1	54,2	А
Угорщина	1 571 028,5	5,4	59,6	А
Чехія	1 480 804,9	5,1	64,7	А
Литва	1 290 895,4	4,5	69,2	А
Нідерланди	1 012 585,8	3,5	72,7	А
Іспанія	975 882,5	3,4	76	А
Словаччина	923 213,6	3,2	79,2	А
Австрія	860 067,0	3	82,2	В
Румунія	796 433,7	2,8	85	В
Бельгія	752 305,6	2,6	87,6	В
Швеція	724 637,9	2,5	90,1	В
Болгарія	542 297,9	1,9	91,9	В
Греція	495 622,7	1,7	93,6	В
Фінляндія	306 066,4	1,1	94,7	В
Данія	305 260,6	1,1	95,8	С
Словенія	287 793,7	1	96,7	С
Ірландія	231 456,2	0,8	97,5	С
Латвія	210 303,4	0,7	98,3	С
Естонія	169 808,0	0,6	98,9	С
Мальта	116 047,5	0,4	99,3	С
Португалія	88 770,4	0,3	99,6	С
Хорватія	67 379,3	0,2	99,8	С
Кіпр	38 039,1	0,1	99,9	С
Люксембург	20 285,6	0,1	100	С
ЄС	28 954 281,2	100	--	-

Розраховано за: [15]

- **Група В** (7 країн): Австрія, Румунія, Бельгія, Швеція, Болгарія, Греція, Фінляндія. Ці країни є середніми імпортерами товарів в Україну з ЄС. У 2022 р. з них було імпортовано товарів на суму від 306,1 млн до 860,1 млн доларів США. Частка цих країн у загальному обсязі імпорту товарів з ЄС становила від 1,1 до 3,0 %.

- **Група С** (10 країн): Данія, Словенія, Ірландія, Латвія, Естонія, Мальта, Португалія, Хорватія, Кіпр, Люксембург. Ці країни є найменшими імпортерами товарів в Україну з ЄС. У 2022 р. з них було імпортовано товарів на суму від 20,3 млн до 305,3 млн доларів США. Частка цих країн у загальному обсязі імпорту товарів з ЄС становила від 0,1 до 1,1 %.

Загалом, імпорт товарів в Україну з ЄС у 2022 р. становив 28,9 млрд доларів США. Найбільшими імпортерами товарів в Україну з ЄС були Німеччина, Польща, Італія, Франція та Угорщина.

Співставлення табл.1 та 2 показують значне співпадіння складу груп виділених за питомою вагою українського експорту та імпорту. Звичайно, на потрапляння до тієї чи іншої групи впливає розмір країни. Однак для цілей нашого аналізу важливо з'ясувати ступінь співпадіння культурних характеристик для різних груп країн.

З метою більш детального вивчення цього питання співставимо оцінки України та країн ЄС за моделлю Гофстеде. Це дослідження дозволить нам оцінити культурні відмінності між Україною та країнами ЄС за шістьма основними культурними вимірами:

- **Дистанція влади.** Ступінь рівноправності в суспільстві: наскільки люди в суспільстві вважають, що всі рівні, незалежно від їхнього соціального статусу, чи вважають, що деякі люди мають більше влади, ніж інші. Ступінь ієрархічності суспільства: наскільки суспільство є ієрархічним, зі строгими правилами та процедурами, чи є більш рівноправним, з більшою свободою для індивідів.

- **Індивідуалізм-колективізм.** Важливість групових інтересів порівняно з індивідуальними правами та свободами: наскільки суспільство цінує групові інтереси та співпрацю, чи індивідуальні права та свободи. Важливість особистих досягнень порівняно з груповими досягненнями: наскільки суспільство цінує особисті досягнення та індивідуальний успіх, чи групові досягнення та успіх суспільства в цілому.

- **Маскулінність-фемінінність.** Важливість традиційно чоловічих рис порівняно з традиційно жіночими рисами: наскільки суспільство цінує традиційно чоловічі риси, такі як напористість, конкуренція та успіх, чи традиційно жіночі риси, такі як співчуття, співпраця та взаємодопомога. Важливість традиційних ролей чоловіків і жінок: наскільки суспільство дотримується традиційних ролей чоловіків і жінок, чи є більш гендерно рівним.

- **Уникнення невизначеності.** Важливість структури та порядку порівняно з гнучкістю та адаптивністю: наскільки суспільство цінує структуру, порядок і правила, чи гнучкість, адаптивність і терпимість до невизначеності. Важливість планування та контролю порівняно з імпровізацією та прийняттям змін: наскільки суспільство планує та контролює майбутнє, чи імпровізує та приймає зміни.

- **Довгострокова чи короткострокова орієнтація.** Важливість довгострокових цілей порівняно з короткостроковими результатами: наскільки суспільство цінує довгострокові цілі та наполегливість, чи короткострокові результати та негайне задоволення. Важливість стійкості та спадщини порівняно з задоволенням поточних потреб: наскільки суспільство цінує стійкість і спадщину, чи задоволення поточних потреб.

- **Потурання чи стриманість.** Важливість задоволення потреб і бажань порівняно з самоконтролем і поміркованістю: наскільки суспільство дозволяє і заохочує людей задовольняти свої потреби і бажання, чи очікує від них самоконтролю і поміркованості. Важливість задоволення індивідів порівняно з цілями суспільства: наскільки суспільство зосереджене на задоволенні потреб і бажань індивідів, чи на цілях суспільства в цілому.

Дослідження було проведено за допомогою створення таблиць з кількісними показниками культурних вимірів за моделлю Гофстеде окремо для географічної структури експорту та імпорту. Країни у таблицях розміщені згідно групування за результатами ABC-аналізу, наведеними вище.

У табл. 3 наведено порівняння України та країн ЄС за моделлю Гофстеде за географічною структурою експорту. Перш за все, аналіз наведених даних дозволяє зробити кілька важливих висновків щодо культурної однорідності країн Європейського Союзу.

Таблиця 3. Порівняння України та країн ЄС за моделлю Гофстеде за географічною структурою експорту

Країна	Дистанція влади	Індивідуалізм-колективізм	Маскулінність-фемінність	Уникнення невизначеності	Довгострокова чи короткострокова орієнтація	Потурання чи стриманість
Україна	92	55	27	95	51	14
Польща	68	47	64	93	49	29
Італія	50	53	70	75	39	30
Німеччина	35	79	66	65	57	40
Нідерланди	38	100	14	53	67	68
Іспанія	57	67	42	86	47	44
Угорщина	46	71	88	82	45	31
Румунія	90	46	42	90	32	20
Чехія	57	70	57	74	51	29
Словаччина	100	57	100	51	53	28
Австрія	11	77	79	70	47	63
Франція	68	74	43	86	60	48
Болгарія	70	50	40	85	51	16
Бельгія	65	81	54	94	61	57
Литва	42	55	19	65	48	16
Португалія	63	59	31	99	42	33
Латвія	44	70	9	63	69	13
Данія	18	89	16	23	59	70
Греція	60	59	57	100	51	50
Естонія	40	62	30	60	71	16
Фінляндія	33	75	26	59	63	57
Швеція	31	87	5	29	52	78
Ірландія	28	58	68	35	51	65
Словенія	71	81	19	88	50	48
Кіпр	65	75	54	94	82	57
Хорватія	73	42	40	80	40	33
Мальта	56	59	47	96	47	66
Люксембург	40	60	50	70	64	56

Складено авторами за [15]

1. Європейський Союз не є культурно однорідним об'єднанням. До нього входять країни, які за окремими параметрами мають практично протилежні характеристики. Однак це не заважає їм досить ефективно співпрацювати.

2. Найбільша варіативність властива для двох критеріїв: дистанція влади, де показник коливається від 11 (Австрія) до 100 (Словаччина), та маскулінність-фемінність, де коливання відбуваються від 14 (Нідерланди) до 100 (Словаччина).

3. Найбільш однорідними є показники за критеріями довгострокова чи короткострокова орієнтація (від 32 для Румунії до 82 для Кіпру) та індивідуалізм-колективізм (від 42 для Хорватії до 100 для Нідерландів).

Якщо оцінювати співвідношення показників України та окремих країн ЄС, то тут можна спостерігати наступне:

1. За усіма критеріями показники України потрапляють у ті інтервали коливань, які властиві для країн Європейського Союзу в цілому. Це означає, що характеристики культури України не є чимось особливим, що суперечить європейським показникам, а тому вони не повинні стати нездоланною перешкодою на шляху до вступу в ЄС.

2. Якщо у якості критерію схожості характеристик обрати відхилення показника у межах 10 пунктів у ту чи іншу сторону, то найбільша схожість українських показників з показниками країн ЄС спостерігається у тих групах, для яких властива найменша варіативність. Так, за критерієм довгострокова чи короткострокова орієнтація Україна має схожі показники з 18 з 27 країн. Навпаки, за критерієм дистанції влади близькими є лише 2 країни.

3. У цілому із 162 показників близькими до українських є 52, що становить 32,1%. Це навіть більше, ніж для значної кількості членів ЄС. Так, наприклад, за критерієм індивідуалізм-колективізм Нідерланди не мають жодного схожого показника. У такій же ситуації знаходяться Угорщина та Словаччина за критерієм маскуліність-фемініність. Це ще раз підтверджує висновок про близькість української культури до європейської.

4. Серед членів Європейського Союзу є група країн, де схожість показників з українськими є найвищою. Так, Румунія, Болгарія, Литва та Португалія мають схожі з українськими показники за 4 критеріями. Одночасно можна виділити й ті країни, де показники близькі лише за одним критерієм: Італія, Німеччина, Угорщина, Чехія, Австрія, Латвія, Швеція. Кіпр, Люксембург. І є дві країни, з якими взагалі немає жодної схожості – Нідерланди та Хорватія. Ці обставини обов'язково слід враховувати у майбутній розбудові стратегії зовнішньоекономічної діяльності України.

5. Якщо аналізувати схожість показників за групами країн, виділених у відповідності до АВС-аналізу українського експорту, то для групи А схожими є 16 показників з 54 (29,6%), для групи В – 17 показників з 36 (47,2%) і для групи С – 19 показників з 72 (26,4%). Дещо схожа картина складається і у випадку, коли країни згруповані за показником імпорту. У цьому разі для групи А схожими є 18 показників з 60 (30%), для групи В – 16 показників з 42 (38,1) та для групи С теж 18 показників з 60 (30%). Отримані результати свідчать, по-перше, про те, що на інтенсивність торгових відносин впливає не тільки культурне близькість, а й інші чинники. Так, наприклад, у групуванні як за експортом, так і за імпортом, до групи А попадають Нідерланди, з якими Україна не має жодного схожого показника, та Угорщина, де лише 1 схожий показник. Але їх присутність пояснюється тим, що обидві країни обрали посередницьку модель зовнішньої торгівлі і вони не є у значній кількості випадків ні кінцевим імпортером, ні первинним експортером. По-друге, якщо Україна розраховує на подальше поглиблення зовнішньоторгової співпраці з основними партнерами, то повинна враховувати наявні культурні відмінності та намагатися нівелювати їх можливі негативні наслідки.

Для подолання негативного впливу культурних відмінностей на міжнародне економічне співробітництво між Україною та Європейським Союзом можна використовувати такі напрямки діяльності:

- **розвиток міжкультурної освіти та розуміння**: важливо, щоб бізнесмени та менеджери з України та Європейського Союзу мали розуміння культурних відмінностей між собою. Це можна досягти шляхом розвитку міжкультурної освіти;

- **залучення перекладачів та культурних експертів**: у деяких випадках може бути корисно залучити перекладачів та культурних експертів для допомоги в комунікації між бізнес-спільнотами з України та Європейського Союзу;

- **розробка стандартів і процедур, які враховують культурні відмінності**: бізнес-спільноти з України та Європейського Союзу можуть розробити стандарти і процедури, які враховують культурні відмінності та не викликають суперечностей;

- **розвиток міжнародних мереж та асоціацій**: ці мережі та асоціації можуть допомогти бізнесменам та менеджерам з України та Європейського Союзу налагодити зв'язки та дізнатися більше про культурні відмінності між собою;

- **проведення культурних заходів:** ці заходи можуть допомогти бізнесменам та менеджерам з України та Європейського Союзу краще зрозуміти культуру один одного.

- **розвиток культурної чутливості:** бізнесмени та менеджери з України та Європейського Союзу повинні бути готові до того, що вони можуть зіткнутися з культурними відмінностями в процесі міжнародного економічного співробітництва.

7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

Проведене дослідження є лише частиною загальної теми, присвяченої питанням міжнародного регіоналізму. Його результати можуть бути безпосередньо використані для розробки стратегії виходу на ті чи інші європейські ринки українськими експортерами та імпортерами. Теоретичні висновки стануть основою для поглибленого вивчення спільностей та відмінностей з конкретними країнами Європейського Союзу та розробки рекомендацій про їх використання як на макро-, так і мікрорівні.

8. Висновки

Результати проведеного дослідження вказують на те, що відмінність та схожість за культурними вимірами впливають на міжнародне економічне співробітництво. Використання ABC-аналізу у поєднанні з оцінкою культурних відмінностей між країнами за моделлю Гофстеде дозволило дійти висновку, що культурні відмінності України від країн Європейського Союзу не є критичними. Схожість українських показників з європейськими є у цілому ряді випадків навіть більшою, ніж у країн, які уже давно є членами ЄС. Тому наявність певних відмінностей у культурі не повинна стати на заваді просуванню України на шляху до членства у Європейському Союзі.

З іншого боку, наявність значних розбіжностей у культурі з основними партнерами групи А може стримувати подальше удосконалення співпраці та потребуватиме спеціальних заходів, спрямованих на мінімізацію можливого негативного впливу цих відмінностей.

Культурні відмінності є складним і багатограним феноменом, який може мати як позитивний, так і негативний вплив на міжнародне економічне співробітництво. Для подолання негативного впливу культурних відмінностей можна використовувати різні інструменти економічного, соціального та політичного характеру. Важливо також розуміти, що управління культурними відмінностями є складним процесом, який вимагає часу та зусиль. Однак, за допомогою відповідних механізмів можна значно зменшити ризик непорозумінь і конфліктів, а також сприяти успішному міжнародному економічному співробітництву.

9. Подяка

Стаття підготовлена у рамках реалізації міжнародного проекту «Висвітлення нової архітектури європейської безпеки у викладанні та наукових дослідженнях» № 101126795 – EuSANU – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність.

Список літератури:

- 1) Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. Cultures and Organizations: Software of the Mind. McGraw-Hill. 2010. URL: https://e-edu.nbu.bg/pluginfile.php/900222/mod_resource/content/1/G.Hofstede_G.J.Hofstede_M.Minkov%20-%20Cultures%20and%20Organizations%20-%20Software%20of%20the%20Mind%203rd_edition%202010.pdf
- 2) Бредбері М. Культурний конфлікт: теорія, дослідження, практика. К.: Знання, 2012. 288 с.
- 3) Вайншенко М. Культура і міжнародні економічні відносини. Київ: Академія. 2023. 200 с.
- 4) Бенедикт Р. Характери культур. К.: К.І.С., 2022. 304 с.
- 5) Геллнер М. Національна ідентифікація. Київ: К.І.С., 2022. 320 с.
- 6) Фішер К. Традиції та сільське господарство в країнах Африки. К.: К.І.С., 2022. 240 с.
- 7) Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
- 8) Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
- 9) Charter of fundamental rights of the European Union. URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
- 10) Хринюк О.С., Корчовна М.Р. Технологія ABC-методу розподілу витрат на основі видів діяльності. Ефективна економіка. 2014. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2837>
- 11) Мазур О.Є. Багатовимірний ABC-аналіз асортименту. ECONOMICS: time realities. 2019. №4. С.80-90.
- 12) Buliński J., Waszkiewicz C., Buraczewski P. Utilization of ABC/XYZ analysis in stock planning in the enterprise. Agricultural and Forest Engineering. 2013. No 61. P. 89-95. URL: <file:///C:/Users/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0/Downloads/14.pdf>
- 13) Задоя А.О. Структура товарного експорту України: оцінка еластичності динаміки товарних груп. Європейський вектор економічного розвитку. 2023. №1 (34). С.6-20.
- 14) Товарна структура зовнішньої торгівлі з країнами ЄС. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/tsztt_ES/tsztt_ES_u/tsztt_ES_3_19_u.htm
- 15) The Culture Factor Group. Country comparison tool. URL: <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison-tool>

Cultural similarities and differences as factors of economic cooperation of Ukraine with the European Union countries

Anatolii Zadoia

Department of Global Economics, Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine
ORCID 0000-0003-4620-6920

Valerii Fomenko

Department of Global Economics, Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine
ORCID 0009-0008-4786-3184

Abstract: The article is devoted to the study of the cultural background of economic cooperation between Ukraine and the European Union countries. Cultural background is an important factor that affects the success of international economic cooperation between countries. It includes aspects such as language, religion, history, social norms and values. The relevance of such a study is growing in connection with the accelerated progress of our country towards full membership in the EU. Ukraine and the European Union have many cultural similarities: common history, culture and values. Ukraine

is part of the Christian world, and the majority of the population of the European Union is also Christian. Both countries share similar social norms and values, such as the importance of education, family and work. Despite the cultural similarities, there are also some cultural differences between Ukraine and the European Union. In Ukraine, an authoritarian style of management is more common, while a democratic one is typical for the European Union. In Ukraine, hard work and dedication to work is also more valued, while in the European Union - a balance between work and personal life. The results of the conducted research indicate that similarity in cultural dimensions affects international economic cooperation. In the proposed study, the ABC model was used in order to divide countries by the volume of trade relations with Ukraine, as well as the Hofstede model in order to have quantitative indicators according to 6 cultural dimensions. However, it should be noted that the study was conducted on the example of the European Union, which has 27 countries, so the results may differ if we take into account an individual country. Also, it is not recommended to disregard other factors that are catalysts or obstacles for international economic cooperation.

Keywords: international trade, cultural background, ABC analysis, Hofstede model, cultural dimensions.
